

**Т. И. АЛЕКСИЕВА, А.А. ГРАДИНАРОВА. ПРАКТИКУМ ПО
СОВРЕМЕННОЙ РУССКОЙ ПУНКТУАЦИИ (для болгарских студентов-
русистов). EURASIA ACADEMIC PUBLISHERS, СОФИЯ, 1999, 160 стр.**

Рецензираното пособие е последна, завършваща част от учебния комплекс “Русская пунктуация в сопоставлении с болгарской”. Първите две части са теоретични, авторите разглеждат пунктуацията в простото и сложното изречение (съответно, А.А. Градинарова и Т.И. Алексиева). Предложената трета част, напълно закономерно, представя теорията “в действие”, като демонстрира при това **различията в руския и българския език, спецификата** в отразяването на пунктуационно ниво на граматичната организация и семантиката на езиковите структури: изречения или техни фрагменти.

Следвайки обективната логика, както и възприетата система в другите части, практическото пособие обхваща материала по просто и сложно изречение. Включени са упражнения за усвояване на правилата по всички централни въпроси на двата основни синтактични раздела. Особено внимание се обръща на приложението на онези правила, които имат различна теоретична основа в двата езика. Това, безспорно, ярко онагледява редица сложни ситуации и аргументира съзнателния избор на актуални пунктуационни средства.

Частта, посветена на **просто изречение**, отваря широка система от упражнения по постановката на **тире** - между групите на главните членове, в елиптични и непълни изречения. Специално са обособени *тире след именителен за представяне* и *съединително тире*, а също (много находчиво) *интонационно-смыслово тире*. Последното наистина има характер на обобщение и предполага не само автоматизиране на употребата на този *своенравен* знак, но и пълното осмисляне на неговата функция в изречението.

В следващите раздели е разгледана пунктуацията при **усложнение** на изречението (при **еднородни** членове, свързани безсъюзно, чрез съюзи или обобщаващи думи; при **повторения** и **сравнителни обороти**; при **обособени** членове; при наличие на **присъединителни** и **вметнати** конструкции; при употреба на **обръщение**; при **междуметия**; при **утвърдителни** и **отрицателни думи**; при употреба на **частици**).

Територията на **сложното изречение** включва особеностите на пунктуационно оформяне на изречения със **съчинителни** и **подчинителни съюзи**, на **безсъюзие**, на **смесени** по типа на свързване на предикативните си части сложни изречения. Като особен тип многочленна конструкция със свой специфичен интонационен и пунктуационен облик кратко е представен и **периодът**.

Традиционно трудни за студентите са начините за пунктуационно оформяне при **пряка реч** и **цитиране**. В пособието е предложен материал, диференциращ облика на този “накъсан” тип реч; удачно е илюстрирано съответното “поведение” на знаците при различни позиции на пряката и авторската реч, които своеобразно се преплитат, допълват, и, съответно, предполагат употреба на адекватни пунктуационни средства.

Затварят пособието **упражнения, обобщаващи** всички пунктуационни правила.

Добро впечатление прави не само и не просто обилието от илюстративен материал (това, по принцип, е задължителен признак на подобни пособия), а по-скоро

многообразието от различни по тип упражнения. Общата цел – изработване на умения за правилно пунктуационно оформяне на писмената реч – преследват разнообразни по характер предтекстови задания. Очевидно, авторите *бягат* от скучната понякога класика на диктовката. В това пособие наистина е важно да се четат заданията, защото ... те са различни: *перепишите, обясните, подчеркните, разставъте, преведите, сравните, вспомните, помните, что ...* В съответствие с това се упражнява собствено постановката на пунктуационните знаци (те се търсят или се обосновава тяхното наличие /отсъствие); определят се главните и второстепенни членове на изречението или, по-общо, спецификата на структурата му; позициите на конкретни пунктуационни знаци се обвързва със синтактичната позиция на членовете на изречението, със семантичните отношения между тях, а това илюстрира пряката връзка **пунктуация - синтаксис**; определят се съюзните средства и техните функции; обосновава се възможността за дублетна употреба на някои знаци; специално се насочва вниманието към преходни случаи, контаминации на семантиката и функцията; упражнява се и общата теория по съответния раздел (например, изисква се построяване на структурната схема на сложно изречение, определят се предикативните му части и техните позиции, т.е. търсят се смисловите и структурни особености на изречението). Нерядко в Практикума са представени (разбира се, кратко) основни теоретични положения и правила или се изисква теоретичен анализ върху предложен илюстративен материал. Чрез преводни задания и последващ сравнителен пунктуационен анализ се осмислят различията в пунктуационното оформяне на руското и българското изречение. Като плюс може да се отбележи и присъствието в пособието на “живите” езикови пластове: многобройни са обговорените прояви на разговорен и експресивен синтаксис.

Подобен подход повишава нивото на пособието, осъществявайки обещаната и от авторите приемственост с другите части от учебния комплекс. От друга страна подходът предполага и по-добри резултати, понеже Практикумът **е** естествена част от комплексното практическо обучение във всичките му аспекти, той успешно може да служи и за самостоятелна подготовка.

Качествата на рецензията **Практикум по современной русской пунктуации**, посочени горе и дължащи се на несъмнено богатия методически опит на авторите, *раздвижват* материята, което носи нови активи: студентите, както и всички, които го използват, са предизвикани да мобилизират различни знания от различни езикови аспекти. А това винаги амбицира.

Майя Кузова